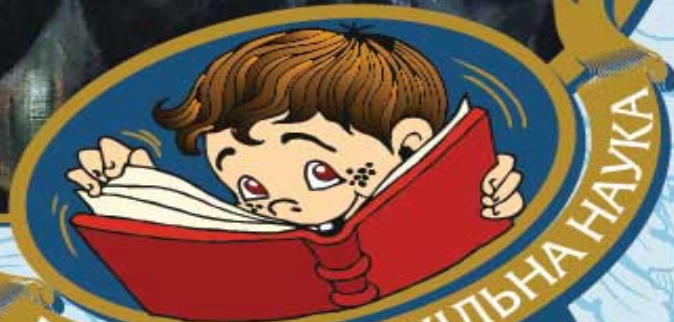
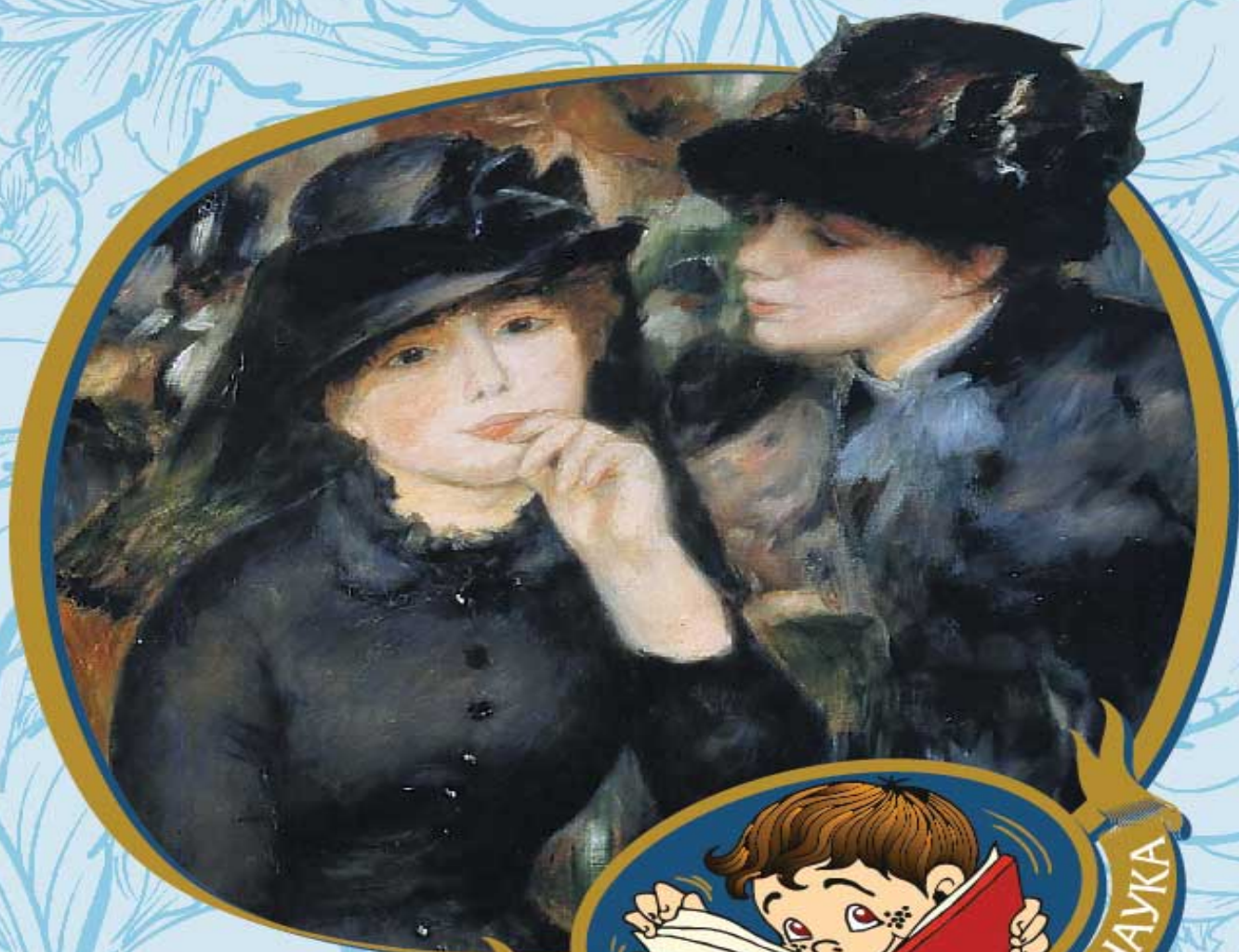

Маленькі жінки

«Маленькі жінки» Луїзи Мей Олкотт — культовий роман багатьох поколінь американських дівчат. Ним зачитувались до самозабуття; над ним плакали і сміялися; його розбирали на цитати й неодноразово екранізували. Четверо сестер — миловида й пухкенька Мег, незграбна і схильна до хлопчачих витівок Джо, манірна юна леді Емі та сором'язлива жертвна Бет — усі вони намагаються стати хорошими, зазнаючи невдач та здобуваючи маленькі перемоги на шляху до самовдосконалення. Їм співчуваєш і заздриш, разом із ними переживаєш та радієш. І врешті-решт ті далекі американські дівчатка стають по-справжньому близькими тобі, а роман — чи не найулюбленішим!

Lyiza Mei Okom

Маленькі жінки

БОГДАНОВА ШКІЛЬНА НАУКА

Луїза Мей Олкотт

Маленькі

жінки

Роман

▪ Розділ перший ▪

Гра в пілігримів 1

— **Р**іздво не буде Різдом без подарунків, — пробурчала Джо, лежачи на килимку.

— Жахливо бути бідним, — зітхнула Меґ, оглядаючи свою стару сукню.

— Вважаю, це несправедливо: одні дівчатка мають багато красивих речей, а інші — жодної, — додала маленька Емі, ображено фиркнувши.

— Ми маємо тата з мамою та й одне одного, — примирливо докинула зі свого кутка Бет.

Чотири юні обличчя, на які падав відблиск полум'я каміна, враз засяяли, але невдовзі знову погасли, щойно Джо мовила:

— У нас батька нема і ще довго не буде.

Вона не сказала: «Й можливо, ніколи не буде», але кожен подумки додав ці слова, думаючи про батька, який десь там, далеко, де триває війна².

Хвилинку всі помовчали, потому Меґ продовжила вже іншим тоном:

— Ви знаєте, чому мама запропонувала не робити нам подарунки цього Різдва? Бо це буде важка зима для всіх. Мама вважає, що нам не слід витратити гроші на задоволення тоді, коли чоловіки так потерпають в армії. Ми можемо небагато, але здатні принести свої маленькі жертви й маємо зробити це з радістю. Але боюся, що таке мені не під силу, — і Меґ хитнула головою, із сумом подумавши про всі ті гарненькі речі, яких вона так прагнула.

— Не вважаю, що крихти, які ми витратимо, якось цьому зарадять. Кожна з нас має по долару, але армії не дуже допоможеш, віддавши це їй. Я згодна не чекати нічого від вас із мамою, але хочу купити сама

собі «Ундіну та Сінтрама»³. Я так давно її бажаю! — сказала Джо, яка страшенно любила читати.

— А я планувала витратити свій долар на нові ноти, — додала, легенько зітхнувши, Бет, але її почули хіба що камінна щітка та підставка для чайника.

— А я хочу гарненький набір фаберівських кольорових олівців⁴. Вони мені конче потрібні, — рішуче додала Емі.

— Мама нічого не казала про наші гроші й не хотітиме, щоб ми віддали все. Нехай кожна з нас купить те, що їй справді потрібно, й отримаймо трішки задоволення. Я впевнена, що ми достатньо тяжко трудимося, заробляючи ці гроші! — скричала Джо, ненав'язливо розглядаючи підп'ятки своїх черевиків.

— Знаю, що саме так я й роблю — мало не увесь день навчаючи тих надокучливих дітей, замість того, щоби бути вдома, — знову завела своєї Мег.

— А що б ви заспівали, якби вас на багато годин зачинили в кімнаті з нервовою та комизливою старою леді, котра не дає ні хвилики спокою, завжди усім незадоволена і мучить доти, доки у вас не визріє намір вистрибнути з вікна чи розплакатися!

— Негарно виказувати роздратування, але я таки гадаю, що миття посуду та прибирання — найгірше заняття у світі. Це псує мій характер, а руки стають такими незграбними, що зовсім не можу грати на піаніно.

Бет поглянула на свої загрубілі руки з таким промовистим зітханням, що цього разу його почули всі.

— Не думаю, що хоч хтось із вас страждає так, як я, — підвищила голос Емі, — бо вам не доводиться ходити до школи разом із зухвалими дівчиськами, котрі мучать вас, якщо ви не вивчили урок, сміються з ваших суконь і навішують ярлик на вашого батька, бо він не багатий, та ображають, бо ваш ніс не надто гарний.

— Якщо ти хочеш сказати «паплюжать» — бо я б висловилася саме так — то не заводь мову про ярлики, наче наш тато — банка солоних огірків, — сміючись порадила їй, Джо.

— Я знаю, про що говорю, і тобі не варто єхидствувати з цього приводу.

— Цілком нормально вживати хороші слова і тим збагачувати свій словниковий запас, — із гідністю париувала Емі.

— Не дзьобайте одна одну, дітки. Чи не шкодуєш ти, Джо, що наш тато втратив усі свої гроші, коли ми були ще маленькі? Боже мій! Якими б щасливими та добрими ми були, якби не усі ці клопоти! — зронила Мег, котра ще пам'ятала кращі часи.

— На днях ти казала, що ми щасливіші за королівських дітей, бо вони весь час б'ються й дратуються, незважаючи на гроші.

— Я справді це казала, Бет. Бо думаю, що воно так і є. Адже хоча ми й змушені працювати, усе ж здатні сміятись із себе і є веселою порослю, як сказала би Джо.

— Джо вживає такі вуличні слова! — зауважила Емі, докірливо дивлячись на довгу постать, яка випросталася на килимку.

Джо відразу ж сіла, засунула руки в кишені й почала свистіти.

— Не роби цього, Джо! Це так по-хлопчачому!

— Саме тому я це й чиню!

— Терпіти не можу грубих, зовсім не схожих на леді дівчат!

— А я ненавиджу неприродних манірних кривляк!

— Пташки у гніздечках воркують! — проспівала примирниця Бет, скорчивши таке смішне обличчя, що взаємне роздратування змінилося сміхом, і цього разу «дзьобання» припинилося.

— Справді, дівчата, ви обидві винні, — сказала Мег, на правах старшої сестри починаючи читати нотацію. — Джозефіно, ти достатньо доросла для того, щоб облишити хлопчачі витівки та поводитися краще. Усе це не мало значення, коли ти була маленькою, але тепер така довготелеса і робиш високу зачіску — тож тобі слід пам'ятати, що ти — юна леді.

— Але ж я не така! І якщо це залежить від зачіски, то заплітатиму косички, аж поки мені не виповниться двадцять! — вигукнула Джо, зриваючи сітку з волосся й трусонувши гривую каштанового волосся.

— Ненавиджу думати про те, що, коли виросту, то буду міс Марч, носитиму довгі сукні та стану манірною, мов китайська айстра! Бути дівчинкою вже само собою погано — якщо ти маєш хлопчачі манери і любиш їхні ігри та заняття! Не можу змиритися з розчаруванням, що я не хлопчик. А зараз це ще гірше, ніж будь-коли, бо вмираю, так хочу піти воювати разом із батьком. А можу лише залишатися вдома й в'язати, неначе якась млява старушенція!

І Джо з такою силою тріпонула синіми армійськими шкарпетками, котрі тримала в руках, що спиці задзвеніли, мов кастаньєти, а клубок застрибав кімнатою.

— Бідолашна Джо! Кепсько, але цьому не зарадиш. Отож, мусиш вдовольнитися тим, що узяла собі хлопчаче ім'я і стала наче братом для нас, дівчаток, — одповіла Бет, погладжуючи неслухняне жорстке волосся сестри рукою, яку весь посуд у світі та все прибирання не змогли зробити зашкарублюю.

— А щодо тебе, Емі, — провадила далі Меґ, — то ти надто вибаглива й правильна. Твоя поведінка видається смішною зараз, і, якщо не схаменешся, то виростеш манірною пихатою гускою. Мені подобаються твої хороші манери та вишуканий стиль висловлювання, коли ти не намагаєшся бути самозакоханою. Але твої безглузді слова інколи такі самі відразливі, як жаргонні словечка Джо.

— Якщо Джо — справжнє хлопчисько, Емі — пихата гуска, то хто ж тоді, скажи, будь ласка, я? — запитала Бет, готова долучитися до лекції.

— Ти — душка, і більше нічого, — відповіла Меґ з теплотою в голосі, й ніхто їй не заперечив, бо «Мишка» була улюбленицею сім'ї.

Оскільки юні читачі завжди прагнуть знати, «як люди виглядають», то ми скористаємося цим моментом, щоб окреслити образи чотирьох сестер, котрі сиділи в сутінках і в'язали, у той час, як грудневий сніг безшумно падав за вікном, а всередині кімнати потріскували вуглинки в каміні.

Це була затишна кімната, хоча килим на підлозі й дещо вицвів, а меблі стояли вбогі, але кілька дорогих картин висіли на стіні, й ніші на

стінах заповнювали книжки, на вікнах квітнули хризантеми та різдвяні троянди, й атмосфера домашнього затишку наповнювала її.

Маргарет, старша із чотирьох сестер, мала шістнадцять; вона була гарненька й пухкенька — справжня красуня з великими очима й копицею каштанового волосся на голові, ніжним ротиком та білими руками, якими вона неабияк пишалася. П'ятнадцятирічна Джо була дуже висока, худа й смаглява і нагадувала лоша, бо, здається, ніколи не знала, що робити зі своїми довгими кінцівками, які їй постійно заважали. Вона мала рішучий ротик, кумедний ніс та проникливі сірі очі, котрі, здається, підмічали все і бували поперемінно то люті, то смішліві, то роздумливі. Довге густе волосся служило її єдиною прикрасою, але вона зазвичай зав'язувала його у вузол — щоб не заважало. Джо сутулилася, мала великі долоні й ступні; одяг на ній розлітався при ходьбі; в неї був незграбний вигляд дівчинки, котра занадто швидко перетворюється на жінку, і це їй не дуже подобається.

Елізабет, чи Бет, як усі її називали, була рум'янолиця, з блискучими очима і гладко зачесаним волоссям тринадцятирічна дівчинка: сором'язлива, з боязким голосом та погідним виразом обличчя, що рідко змінювався. Тато називав її «маленька міс Спокій», і це ім'я чудово їй пасувало, бо вона, здавалося, жила у власному щасливому світі, наважуючись вийти звідти лише назустріч тим небагатьом, кого любила й кому довіряла.

Емі, хоча й була наймолодшою, вважала себе найважливішою — принаймні, такою виглядала у власних очах. Істинна Принцеса з блакитними очима та золотавим волоссям, що спадало на плечі, худенька й бліда, вона поводитися, мов справжня леді, котра завжди дбає про свої манери. Якими ж були характери цих юних створінь, ми доручаємо з'ясувати вам.

Годинник пробив шосту, й, підмівши у каміні, Емі поставила туди пару домашніх капців, щоби нагріти їх. Якимось незбагненим чином вигляд старих туфель матері подіяв на дівчат заспокійливо: їй уже пора було повернутися, й обличчя усіх прояснилися в очікуванні.

Мег припинила читати нотації й запалила лампу; Емі вилізла з великого, зручного крісла, хоча її про це й не просили, а Джо забула, що вона втомлена, і встала, щоби присунути капці ближче до вогню.

— Вони геть зношені. Мармі — так дівчатка називали свою матусю — слід купити нову пару.

— Я думала придбати їх на свій долар, — озвалася Бет.

— Ні, куплю я! — вигукнула Емі.

— Але ж я найстарша! — почала, було, Мег, але втрутилася Джо зі своїм рішучим: — Тепер, коли тата нема вдома, мужчина в сім'ї я, тож куплю мамі капці я, бо він велів мені особливо піклуватись про маму, коли його не буде.

— Я скажу вам, що ми зробимо, — мовила Бет. — Нехай кожна з нас купить щось на Різдво їй, і нічого не придбає собі.

— Це так схоже на тебе, люба! Але що ми зможемо купити? — запитала Джо. Всі на хвильку замислились, й нарешті Мег сказала — так, неначе думка була навіяна виглядом власних гарненьких рук:

— Я подарую їй пристойні рукавички.

— А я — армійські черевики: найміцніші, які лише можна буде дістати! — вигукнула Джо.

— За мною — кілька носовичків, і всі підрублені, — продовжила Бет.

— А я дістану пляшечку туалетної води. Вона їй подобається, до того ж, це не коштуватиме надто дорого, і я зможу купити ще й олівці для себе, — додала Емі.

— Але як ми це вручимо? — перепитала Мег.

— Розкладемо все на столі, приведемо її сюди й дамо їй змогу розгорнути всі пакунки. Хіба ж ви не пам'ятаєте, як ми робили на дні народження? — проказала Джо.

— Я завжди так лякалася, коли надходила моя черга сидіти в кріслі з короною на голові й дивитись, як ви всі урочисто підходите та вручаєте подарунки, цілючи мене. Мені подобались і дарунки, і цілунки, але це було так жахливо — ви всі сиділи й дивились, як я розгортаю подарунки, — зізналася Бет, яка водночас підрум'янювала на вогні й своє обличчя, й скибочки хліба до чаю.

— Нехай Мармі спершу подумає, що це подарунки для нас, а тоді здивується. Ми повинні піти за покупками вже завтра по обіді, Меґ. Нам ще так багато усього треба зробити, готуючись до різдвяної вистави, — оголосила Джо, котра марширувала туди-сюди, сховавши руки за спину й високо задерши голову.

— Це востаннє братиму участь у подібних виставах. Я вже занадто доросла для такого, — зауважила Меґ, яка, однак, залишалася дитиною в усьому, що стосувалося пустощів з переодяганням.

— А я знаю, що ти не облишиш цього доти, доки тобі ще можна буде дефілювати в довгій білій сукні з розпущеним волоссям та з прикрасами із золотої фольги. Ти серед нас — найкраща актриса, і якщо покинеш сцену, це буде кінець усьому, — зауважила Джо. — Ми повинні розпочати репетиції вже сьогодні. Ходи-но сюди, Емі, й розіграй епізод із зімлінням, бо ти в цій сценці залякла, мов кочерга.

— Нічого не можу вдіяти. Ніколи не бачила, як люди втрачають свідомість, але й не можу впасти, як це показуєш ти, бо тоді наб'ю синців, гепнувшись на підлогу, мов сніп. Якщо мені вдасться, то просто осяду. Якщо ж ні, то опущуся граційно в крісло і не зважатиму ні на що, навіть якщо Хьюго наблизиться до мене з пістолетом, — парирувала Емі, не наділена драматичним даром, але обрана для ролі тому, що була достатньо маленька, аби герой зміг винести її зі сцени на руках після того, як вона пронизливо заверещить, побачивши у п'єсі лиходія.

— Зроби це так: заломі руки і, хитаючись, перетни кімнату, несамовито волаючи: «Родріґо, врятуй мене! Врятуй мене!» — і Джо ступила убік, видобувши зі себе мелодраматичний зойк, що справді холодив кров.

Емі спробувала її наслідувати, однак лише витягла вперед негнучкі руки, тріпонулася, наче пройнята струмом, і її «О-о» нагадало звук, немовби їй встромили в тіло голку, але було мало схоже на вигук страху чи страждання. Джо розпачливо застогнала, Меґ відверто розсміялась, а у Бет пригоріли грінки, поки вона зацікавлено спостерігала за дійством.

— Марна справа! Зроби все, що зможеш, коли настане час, але якщо публіка сміятиметься, то на мене не ображайся. Зараз ти, Мерґ.

Тепер пішло краще, бо «дон Педро» у промові на два аркуші кидав виклик світові без жодної запинки. Хаґар, відьма, виспівувала жахливе заклинання над казанком, у якому кипіли жаби, Родріґо мужньо поскидав із себе кайдани, а Хьюґо, отруєний миш'яком, б'ючись в агонії, викликаній розкаянням та отрутою, помирав із диким сміхом: «Ха! Ха! Ха!».

— Це найкраще, що ми досі грали, — сказала Мерґ, коли мертвий лиходій підвівся і потер забитий лікоть.

— Не розумію, як ти можеш писати і ставити такі чудові п'єси, Джо. Ти — справжній Шекспір! — вигукнула Бет, яка свято вірила, що її сестри геніальні в усьому.

— Це не зовсім так, — скромно відповіла Джо. — Але переконана, що «ПРОКЛЯТТЯ ВІДЬОМ» — «Оперна трагедія» — таки непогана річ, хоч я хотіла б спробувати поставити «МАКБЕТ» — якби лише в нас був потайний люк для Банко⁵. Я завжди мріяла поставити сцену вбивства.

— «Невже я бачу перед собою кинджал?» — пробурмотіла Джо, закотивши очі й хапаючи руками повітря, бо колись бачила, як це робив знаменитий трагік.

— Ні, це лише виделка для тостів — з нанизаним на неї замість скибочки хліба маминим черевиком. Сценічний винахід Бет! — і репетиція закінчилася загальним вибухом сміху.

— Я рада, що ви такі веселі, дівчатка, — промовив бадьорий голос коло дверей, й актори та «публіка» — Бет — повернулися, щоби привітати високу леді, котра немовби промовляла: «Чим можу бути вам корисна?» — й це було просто чудово. Вбрана вона була не надто елегантно, але мала дуже благородний вигляд, і дівчатка подумали, що сіра накидка та старомодний капелюшок прикривали найкращу в світі маму.

— Тож як, мої любі, минув нині ваш день? У мене було так багато роботи з пакуванням посилок на фронт, що я не змогла вирватися

додому на обід. Хтось заходив, Бет? Як твоя застуда, Мег? Джо, в тебе страшенно втомлений вигляд. Підійди-но сюди й поцілуй мене, дитинко!

Із такими суто материнськими розпитуваннями вона зняла зі себе мокрий одяг, взула нагріті домашні туфлі та, сівши у велике, зручне крісло, притягнула до себе Емі, посадивши її на коліна і готуючись насолодитися найщасливішою годиною свого напруженого дня. Дівчата метушилися навколо матері, намагаючись зробити її відпочинок іще комфортнішим — кожна на свій лад. Мег накривала на стіл, Джо принесла ще дров та розставила стільці, при цьому все кидаючи й перевертаючи та грюкаючи усім, до чого доторкалася. Бет снувала з вітальні на кухню — спокійно й діловито, в той час як Емі давала всім вказівки, а сама сиділа, склавши руки. Коли вони розсілися навколо стола, місіс Марч сказала з якоюсь особливо щасливою усмішкою:

— Після вечері у мене буде для вас сюрприз.

І швидкоплинна блаженна усмішка, мов сонячний промінь, на мить осяяла її обличчя. Бет заплескала в долоні, й цьому не завадило печиво, яке вона тримала в руках, а Джо підкинула серветку, волаючи: «Лист! Лист від тата! Хай живе наш татко!»

— Так: довгий утішливий лист. У татка все добре, і він сподівається, що витримає холодну пору краще, ніж ми того боялися. Шле нам безліч найкращих побажань на Різдво, й окрема записка — для вас, дівчатка, — промовила місіс Марч, поплескуючи себе по кишені, неначе там у неї був скарб.

— Швидше доїдаймо! Облиш відставляти мізинець і манірничати над тарілкою, Емі! — закричала Джо, захлинувшись чаєм і впустивши свій хліб маслом донизу на килим, бо квапилась якомога скоріше ознайомитись із татовим сюрпризом.

У Бет пропав апетит, і вона відповзла у свій затінений закуток, щоб помріяти, поки інші доп'ють чай.

— Думаю, це просто чудово, що тато пішов на війну капеланом, адже він вже не призивного віку і здоров'я його надто слабке для солдата, —

з теплотою в голосі сказала Мег.

— А хіба ж я не хотіла піти в армію барабанщицею чи то маркі...⁶, чи як там воно називається? Або санітаркою, щоби бути ближче до тата й допомагати йому? — простогнала Джо.

— Напевно, не дуже приємно спати в наметі та їсти всіляку гидоту й пити з олов'яного кухля... — зітхнула Емі.

— Коли вже він повернеться додому, Мармі? — запитала Беті, й голос її затремтів.

— Його не буде ще багато місяців: хіба що він занедужає. Татко залишатиметься там і сумлінно виконуватиме свій обов'язок стільки, скільки потрібно; тож не чекатимемо на нього раніше, ніж його відправлять у запас — і в цьому ми не маємо квапити його. А тепер сідайте і слухайте листа.

Вони пересіли ближче до вогню: мати — у велике крісло, Бет — коло її ніг, Мег та Емі — по обидва боки на підлокітниках, а Джо — перехилившись через спинку крісла, щоб ніхто не побачив вияву її почуттів, якщо лист виявиться зворушливим. У ті важкі часи рідко які листи не були зворушливими, особливо ж ті, які батьки надсилали дітям. У цьому листі мало йшлося про тяготи війни, про небезпеки, на які наражався автор, та про те, як він долав тугу за домом. Це було веселе, сповнене надій послання з яскравими описами табірнього життя, військових маршів та фронтових новин, і лише наприкінці автор не зміг стриматися, щоб не висловити батьківську любов та тугу за доньками, які залишилися вдома.

— «Поцілуй їх та перекажуй мої найщиріші вітання. І передай, що я думаю про них удень та молюся за них увечері й постійно знаходжу розраду в їхній любові. Мине не менше року, перш ніж побачу їх знову, але нагадай їм, що поки ми всі чекаємо цієї зустрічі, ми повинні працювати, аби ці тяжкі дні не минули даремно. Знаю, що вони пам'ятатимуть усе, що я їм казав, будуть тобі люблячими доньками та сумлінно виконуватимуть свій обов'язок, мужньо боротимуться зі своїми внутрішніми ворогами і переможуть самих себе з такою

гідністю, що, коли я повернуся, то ще більше любитиму своїх маленьких жінок і пишатимуся ними».

Почувши ці слова, всі зашмигали носами. Джо не соромилася великої сльозинки, яка скотилася з кінчика носа, а Емі не зважала на свої розкуйовджені кучері, коли ховала обличчя на материному плечі й, ридаючи, повторювала:

— Я така егоїстка! Але справді намагатимуся бути кращою, щоб він ніколи в мені не розчарувався!

— Ми всі намагатимемося! — вигукнула Мег.

— Я надто багато думаю про свою зовнішність і ненавиджу працювати, але постараюся виправитися.

— І я зроблю все, щоби бути такою, як він мене називає, — «маленькою жінкою»: не бути дикою й грубою та сумлінно виконуватиму свій обов'язок тут, а не деінде, — мовила Джо, розмірковуючи над тим, що приборкувати свій норів удома набагато важче, ніж стримувати заколотників там, на Півдні.

Бет не сказала нічого, лише витерла сльози синьою армійською шкарпеткою, яку тримала в руках, і завзято почала в'язати, не бажаючи марнувати ні хвильки часу та виконуючи свій безпосередній обов'язок. Вона в душі вирішила, що стане такою, якою її хоче бачити тато, коли через рік щасливо повернеться додому.

Місіс Марч порушила тишу, що запанувала після слів Джо, і сказала весело:

— Пам'ятаєте, як ви грали в «Мандри Пілігрима», коли були маленькі? Ніщо вас не тішило так, як момент, коли я прив'язувала вам на плечі паперові клуночки, давала капелюхи, посохи та сувої паперу й відпускала у мандри, і ви йшли, починаючи з підвалу, котрий був Містом Розрухи, підіймаючись усе вище й вище; дорогою ви підбирали усі ті чудові речі, з яких потім у вас мав вийти Небесний Град...

— Як це було цікаво — особливо прохід між левами, боротьба з Аполліоном⁷ та проходження Долини гномів, — пригадала Джо.

— А я найбільше любила те місце, коли торбинки падали, — докинула Мег.

— Мій улюблений момент гри — коли ми підіймалися на дах, де були розміщені усі наші кімнатні рослини та різні гарненькі речі, а ми стояли там та співали на radoщах, освітлені сонцем, — сказала Бет, усміхаючись і наче наново переживаючи ту приємну мить.

— Я запам'ятала небагато — хіба те, що страшенно боялася темного входу в підвал, але мені подобалися пиріг та молоко, які нам давали на даху. Якби я не була занадто доросла для такого, то залюбки погралася б у цю гру знову, — сказала Емі, котра, щойно їй виповнилося дванадцять, почала заводити мову про те, що в такому зрілому віці їй уже пора облишити дитячі ігри.

— Помиляєшся, люба, ми все життя продовжуємо гратися — то в одне, то в інше. Наша ноша завжди з нами, дорога відкрита, а прагнення до щастя й доброти — той дороговказ, який веде нас крізь незгоди та помилки до спокою, котрий насправді й є Небесним Градом. А тепер, мої юні пілігрими, уявімо, що знову розпочинаємо гру, але не вдавано, а насправді. Побачимо, як далеко ви зможете зайти, допоки повернеться тато.

— Гаразд, мамо! А де ж наші клунки? — перепитала Емі, котра завжди сприймала все надто буквально.

— Тільки-но кожна з вас жалілася, що несе тягар, — за винятком Бет. Гадаю, що хоч у неї його нема, — відповіла матір.

— Але він у мене таки є! Це — брудні тарілки й шмати для витирання пилуки, а також заздрість: я заздрю дівчаткам, у котрих є гарне піаніно; і боюся сторонніх людей.

Тягар Бет був такий потішний, що всі хотіли вже розсміятись, але ніхто цього не вчинив, боячись поранити почуття Бет.

— Тож так і зробимо, — замислено сказала Мег. — Це ж лише ще один спосіб стати хорошими. І гра допоможе нам у цьому, бо як би ми не прагнули стати кращими, то все наполеглива праця. Часом ми про це забуваємо і не завжди стараємося. Лише сьогодні ми були в Болоті Зневіри, але прийшла мама і витягнула нас звідти, як це робила в

книжці Допомога. У нас має бути власний Звід інструкцій, який мав християнин з книжки. То як щодо цього? — запитала Джо, у захваті від того, що уявні образи вносили романтику в нудне виконання щоденних обов'язків.

— Загляньте різдвяного ранку під подушку — і ви знайдете там власний дороговказ, — відповіла місіс Марч.

І поки служниця Ханна прибирала зі столу, вони обговорювали новий план, а потім дістали чотири кошики із шитвом, і в їхніх руках замелькали голки, бо дівчатка підрублювали простирадла для тітоньки Марч. Це було нудне заняття, однак того вечора ніхто не бурчав. Вони пристали на план Джо розділити краї простирадла на чотири частини, назвавши їх Європа, Азія, Африка й Америка, і таким чином чудово впоралися з роботою, бо обговорювали ці континенти в міру того, як підрублювали кожен бік.

О дев'ятій вони скінчили роботу і перед сном, як завжди, проспівали кілька пісень. Нікому, крім Бет, не вдавалося видобувати звуки зі старенького рояля, але Бет здатна була лагідно торкнутися пожовтілих клавіш і цілком пристойно акомпанувати нехитрому співові. У Мег був ніжний, мов флейта, голос, і вони з матір'ю вели за собою цей маленький хор. Емі сюркотіла, мов цвіркун, а Джо завжди співала довільно, видаючи якесь кумкання чи трель не там, де треба, і тим псувала найсумнішу мелодію. Вони всякчас співали, щойно навчилися говорити...

— Мелехти, мелехти, маленька ілонько... — виходило тоді у них замість: — Мерехти, мерехти, маленька зіронько...⁸

Поступово це стало сімейною традицією, бо матір була вродженою співачкою. Першим звуком, який дівчата чули зранку, був її спів, що линув, мов пісня жайворонка, й останнім звуком увечері був той самий бадьорий мелодійний голос, і, навіть подорослішавши, дівчатка ніяк не хотіли відмовлятися від своєї улюбленої колискової.

Різдво

Того похмурого грудневого ранку Джо прокинулася першою. Над каміном не висіла різдвяна панчоха з подарунками, і на якусь мить Джо почулася такою ж розчарованою, як колись давно, коли її маленька панчішка впала на підлогу, не витримавши ваги подарунків. Тоді вона згадала мамину обіцянку, і, ковзнувши рукою під подушку, дістала обтягнуту малиновим книжечку. Джо знала її дуже добре, бо то була прадавня й прекрасна історія про праведне життя, котра може слугувати справжнім дороговказом для будь-якого мандрівника, що вирушає в довгу подорож. Джо розбудила Мег вигуком «Щасливого Різдва!» і запропонувала подивитися, що в тієї під подушкою. Звідтіля виринула книжечка в зеленій палітурці — з такою самою картинкою всередині та кількома приписаними словами матері, що робило подарунок в очах дівчаток надзвичайно цінним. Від метушні прокинулися Бет з Емі й також познаходили свої книжечки: одна була в сизій обкладинці, а інша — у блакитній. Дівчатка сіли на ліжках, розглядаючи подарунки; тим часом небо на сході зарожевіло: зароджувався ще один день.

Маргарет була не позбавлена марнославства, що не заважало їй залишатися доброю і набожною, й це підсвідомо впливало на сестер — особливо на Джо, котра дуже любила Мег і завжди її слухалася, бо всі поради вона давала так незлобливо.

— Дівчата, — сказала Мег серйозно, дивлячись поверх скуйовдженої голівки на дві інші в нічних ковпаках у суміжній кімнаті. — Мама хоче, щоб ми полюбили ці книжечки; щоб ми їх читали і керувалися ними; тож почнімо відразу. Раніше ми були сумлінними читачками, але відколи поїхав тато, в нас стільки клопотів і ми багато чого закинули. Ви як собі знаєте, а я покладу свою книжку отут, на столі, й потроху читатиму щоранку — відразу після пробудження. Впевнена, що вона допомагатиме мені у щоденній роботі.

Мег розгорнула книжку і почала читати. Джо обійняла її та, притулившись щокою, також заглибилась у читання з таким виразом зосередження, котрий рідко можна було побачити на її невгамовному обличчі.

— Яка ж Мег хороша! Ну ж бо, Емі, ходи-но також сюди — займімося тим самим, що й вони. Я допоможу тобі з важкими словами, а вони пояснять те, чого ми не розумітимемо, — прошептала Бет, вельми вражена чудовими книжечками та прикладом сестер.

— Я рада, що в мене блакитна, — заявила Емі. У кімнатах стало дуже тихо: лише ледь чутно шелестіли при перегортанні сторінки й зимове сонце заповзало всередину помешкання, торкаючись різдвяним привітом кмітливих голівок та зосереджених личок.

— А де ж мама? — запитала Мег, коли через півгодини вони із Джо збігли вниз, щоб подякувати за подарунки.

— Лише Господь це знає — придибав якийсь бідолаха, і ваша мама відразу ж пішла з ним, щоби глянути, чим йому допомогти. Зроду-віку ще не бачила такої жінки, котра б отак роздавала усі харчі, одяг та дрова, — відповіла Ханна, яка жила в сім'ї від дня народження Мег, і всі вважали її радше другом, аніж служницею.

— Думаю, вона скоро повернеться, тож підсмажуйте оладки і готуйте подарунки, — проказала Мег, розглядаючи кошик з подарунками, що стояв під диваном, чекаючи свого часу.

— А де ж флакончик з парфумами Емі? — додала вона, бо флакончика там не було.

— Вона вийняла його лише мить тому і вийшла — певно, щоб пов'язати його стрічкою, — проказала Джо, тупцюючи по кімнаті в грубих армійських тапочках, щоби трохи їх розносити.

— Як гарно виглядають мої носовички, правда ж? Ханна їх попраля та випрасувала, а я вишила мітки, — сказала Бет, гордо розглядаючи нерівні літери, що вартували їй чималих зусиль.

— Дурненьке дитя! Вона вишила на них «Мама» замість «місіс Марч»! Сміхота! — вигукнула Джо, взявши один з носовичків.

— А хіба погано? Я подумала, що так краще, бо ініціали Меґ — також «М. М.», а мені не хочеться, щоб ними користувався ще хтось, окрім Мармі, — виправдовувалася Бет.

— То правильно, люба, ще й дуже розумно, бо тепер їх ніхто не переплутає. Знаю, що Мармі це дуже сподобається, — сказала Меґ, докірливо глянувши на Джо і підбадьорливо всміхнувшись Бет.

— Мама йде! Мерщій ховайте кошик! — закричала Джо, щойно внизу грюкнули двері та в коридорі почулися кроки.

До кімнати поквапом повернулась Емі. Побачивши, що всі сестри вже чекають на неї, вона збентежилася.

— Де ти була і що ховаєш за спиною? — запитала Меґ, зауваживши, що Емі в капорі й плащі: вона рідко виходила з дому так рано.

— Не смійся з мене, Джо! Просто я не хотіла, щоб про це дізналися передчасно. Ходила поміняти маленький флакон парфумів на більший і, намагаючись не бути егоїсткою, витратила на це всі свої гроші.

Кажучи так, Емі замість попередньої, дешевої, витягла гарненьку пляшечку — до того ж, настільки щиро та сором'язливо, намагаючись зовсім не думати про себе, що Меґ раптово обняла її, Джо назвала «славною», а Бет побігла до вікна і вибрала найкрасивішу трояндочку, щоб прикрасити флакон.

— Мені стало соромно за свій подарунок — особливо після того, як сьогодні вранці ми читали книжечки й обговорювали, чому треба бути хорошими. Отож, щойно прокинувшись, я збігала у крамничку за рогом і обміняла флакон. Тепер задоволена, бо мій подарунок — найкращий.

Двері грюкнули ще раз і змусили дівчат заховати кошик під диван та сісти за стіл в очікуванні сніданку.

— Щасливого Різдва, Мармі! І дякуємо за книжечки. Ми вже почали їх читати та робитимемо це й далі! — закричали дівчата, перебиваючи одна одну.

— Щасливого Різдва, любі донечки! Рада, що ви відразу розпочали читання. Але перед тим, як сядемо за стіл, хочу вам дещо сказати. Тут неподалік перебуває бідна жінка із щойно народженим немовлям.

Шестеро її дитинчат туляться в одному ліжку, щоб не замерзнути, бо в них нема дров для обігріву. Їм нічого їсти, й найстарший хлопчик прибіг до мене, щоби сказати, як їм холодно й голодно. Дівчатка, то чи не віддамо ми їм свій сніданок як різдвяний подарунок?

Вони були такі голодні, бо чекали на сніданок майже годину, що цілу хвилину — лише хвилину! — всі мовчали, а потім Джо поривчасто вигукнула:

— Я така рада, що ти прийшла до того, як ми почали їсти!

— Можна, я допоможу тобі віднести речі бідним маленьким дітям? — прохально запитала Бет.

— А я візьму вершки й оладки, — сказала Емі, героїчно додаючи до переліку ласощі, які найбільше любила.

Мег тим часом накривала гречані оладки і складала на велику тарілку нарізаний хліб.

— Я знала, що ви на це пристанете, — сказала місіс Марч, задоволено всміхаючись. — Підемо всі разом, а потім поснідаємо хлібом з молоком; за обідом уже поїмо як слід.

Невдовзі всі були готові, й процесія вирушила в дорогу. На щастя, було ще дуже рано, вони йшли бічними вуличками, і їх мало хто бачив, а тому й не сміявся з цієї незвичної ходи.

Кімнатка, в яку вони увійшли, була бідною, вбогою та обшарпаною: вікна з вибитими шибками, нерозпалений камін, лахміття на ліжках замість постелі — й хвора матір зі скиглячим немовлям та купкою голодних дітлахів, котрі скоцюрбилися, намагаючись зігрітися, під єдиною благенькою ковдрою. Як же засяяли великі оченята, а посинілі губи розпливлися в усмішці, коли дівчатка увійшли до кімнати.

— Майн Готт!⁹ Це ж ангели до нас спустилися! — проказала бідна жінка, плачучи від радості.

— Кумедні ангели — у капорах та рукавичках! — додала Джо, і всі розсміялися.

За кілька хвилин усе виглядало так, ніби тут і справді потрудилися добрі духи. Ханна принесла дрова, розвела вогонь і затулила розбиті шибки старими капелюхами й власним плащем. Місіс Марч дала

матері чаю з рідкою вівсянкою, заспокоївши обіцянкою допомогти, і так ніжно переповила немовля, наче то була її власна дитина. Тим часом дівчатка накрили стіл, всадовили дітей навколо вогню й нагодували їх, мов маленьких пташенят — зі сміхом намагаючись зрозуміти їхню ламану англійську.

— Дас іст гут! Ді енгель кіндер!¹⁰ — вигукували бідолашні, снідаючи та відігріваючи посинілі руки перед лагідним полум'ям. Дівчаток ще ніхто ніколи не називав ангелами, і це їм дуже сподобалось — особливо Джо, котру від самого народження кликали Санчо¹¹. То був дуже щасливий сніданок, хоча дівчатка не отримали й крихти їжі. Коли вони врешті пішли, залишивши по собі умиротворення, думаю, що в усьому місті не було людей щасливіших, аніж ці чотири голодні дівчинки, котрі віддали свій сніданок, задовольнившись різдвяного ранку лише молоком з хлібом.

— Ось що насправді означає любити свого ближнього більше за самого себе — і це мені подобається, — сказала Меґ, коли вони розкладали свої подарунки, а матір піднялася нагору, щоб відібрати речі для бідних дітей сімейства Гуммелів.

Старі речі — не надто захопливе видовище. Тим часом маленькі пакунки дівчатка збирали з великою любов'ю, а висока ваза з пурпуровими трояндами, білими хризантемами та виткою виноградною лозою, що стояла в центрі стола, надавала йому елегантного вигляду.

— Іде! Починай, Берто! Емі, відчиняй двері! Хай живе Мармі! — закричала Джо, вистрибуючи кімнатою, а Меґ поспішила провести Мармі на її почесне місце.

Бет заграла свій найбравурніший марш, Емі розчинила двері навстіж, а Меґ з гідністю виконала роль ескорту. Місіс Марч була водночас і здивована, і розчулена. Очима, повними сліз, вона розглядала подарунки й читала долучені до них записки. Домашні капці одягла відразу, носову хусточку, щедро окропивши парфумами Емі, тут-таки поклала в кишеню, троянду прикріпила собі на груди і сповістила, що рукавички «саме впору».

Потім було багато сміху, і поцілунків, і пояснень — і все це у такій атмосфері любові, що й робить подібні маленькі сімейні свята надзвичайно милими, і їх з приємністю згадуєш довгі роки.

Потім дівчатка приступили до роботи.

Ранкові відвідини Гуммелів та святкові формальності — вручення подарунків — зайняли так багато часу, що залишок дня був присвячений підготовці до вечірньої вистави. Надто юні, щоби вчашати до театру, і недостатньо багаті, аби витратити значні кошти на власну виставу, вони пустили в хід усю винахідливість, а оскільки потреба — матір усіх винаходів, то власноруч виготовили все, що було потрібно їм для спектаклю. Деякі їхні винаходи були доволі вдалимими: картонні гітари, старовинні лампи з призабутих масельничок, покритих сріблястою фольгою; яскраві одержі з вицвілої бавовни вони отримали, прикрасивши їх блискітками з консервних жерстянок; а обладунки покрили такими ж цінними — схожими на діаманти — кусочками тих самих бляшанок. Велика кімната стала місцем багатьох нехитрих відкриттів.

Оскільки джентльменів у них не було, то Джо грала їхні ролі донесхочу, на свій страх та ризик, і була надзвичайно задоволена чобітьми із жовтуватого-коричневої шкіри, що відшукала для неї подруга, котра знала леді, яка була знайома зі справжнім актором. Ці чоботи, стара рапіра та дірявий камзол, які один художник використовував для написання картини, були головними скарбами Джо, і вона задіювала їх при будь-якій оказії. Через обмеженість трупи два головних актори змушені були грати по кілька ролей. Вони, без сумніву, заслуговували на заохочення за ту важку роботу, яку виконували, вивчаючи напам'ять по три-чотири ролі, миттєво перевдягаючи костюми — ще й при цьому допомагаючи змінювати декорації на сцені. Це тренувало їхню пам'ять і було непоганою розвагою; до того ж, займало багато годин, які без цього були б порожніми, самотніми та витраченими з меншою користю.

Різдвяного вечора добра дюжина дівчаток набилася на ліжку, котре слугувало бельетажем, й розсілася перед блакитно-жовтою ситцевою

завісою в утішному для акторів стані нетерплячого збудження. З-за цієї завіси було чути шерех та шепотіння, видно кіптяву лампи, й кілька разів долинали хихотіння Емі, котра ставала майже істеричною в момент збудження. Нарешті пролунав дзвоник, завіса розсунулась, і «ОПЕРНА ТРАГЕДІЯ» розпочалася.

«Похмурий ліс» — як і обіцяла програмка, був представлений кількома кімнатними рослинами у горщиках, зеленим сукном на підлозі та печерою на задньому тлі. Склепінням для неї слугувала підставка для сушіння одягу, а комоди були стінами. В середині її палахкотів яскравий вогонь печі, де висів чорний горщик, над яким схилилася стара відьма. На сцені було темно, і полум'я печі справляло чудове враження, особливо тоді, коли відьма зняла кришку з чайника і звідти повалила справжня пара. Витримавши мить, щоби вляглося перше збудження публіки, на сцену, брязкаючи мечем, вийшов лиходій Хьюго — з чорною бородою, у капелюсі з м'якими опущеними крисами, в таємничому плащі та високих чоботях. Збуджено походивши сценою туди-сюди, зненацька він лягнув себе по лобі й дав вихід своєму хвилюванню у співові, висловивши в ньому ненависть до Родріго, любов до Зари та рішучу впевненість у тому, що вб'є першого й здобуде прихильність другої. Хрипкий голос Родріго — особливо в моменти, коли він, переповнений почуттями, зривався на крик, — глибоко вражав, і публіка бурхливо зааплодувала відразу, тільки-но той замовк, щоб перевести подих. Уклонившись публіці з виглядом людини, котра звикла до поклоніння, він прослизнув у печеру і владно наказав Хейгар вийти, промовляючи при цьому: «Сюди, поплічнице! Потрібна ти мені!»

Із печери вийшла Меґ, з довгим сивим волоссям з кінського волосу, котре звисало на обличчя, у червоній з чорним сукні, дрючком у руках і кабалістичними знаками на плащі. Хьюго почав вимагати, щоб та приготувала йому любовний напій, аби Зара покохала його, та інший трунок — щоби звести зі світу Родріго. Хейгар у чудовій, сповненій драматизму арії пообіцяла виготовити і те, і те, й почала прикликати духа, котрий мав принести приворотне зілля:

*Сюди, сюди зі свого дому
Прилинь, прошу тебе, ефірний духу!
З троянди викоханий, росою напоєний —
Хіба ж не виготовиш ти любовне зілля?
І принеси сюди — із бистротою ельфів —
Духмяний трунок, якого потребую.
Зроби його густим, солодким та міцним —
О духу, мерцій же дай
мені свою співучу відповідь!*

Ніжна мелодія ще продовжувала звучати, коли вглибині печери з'явилася розпливчаста фігурка в білому одязі, зі сяючими крилами та золотавим волоссям, прикрашеним вінком із троянд. Змахнувши паличкою, вона проспівала:

*Сюди я прилинув
Зі свого ефірного дому,
Здалека — зі сріблястого місяця.
Прийми ж цей магічний дар
І скористайся ним мудро —
Інакше швидко пропаде він...*

І, впустивши маленьку позолочену пляшечку до ніг відьми, дух зник. Ще один відьмин наспів викликав появу нової примари — цього разу аж ніяк не прекрасної — бо це з тріском з'явилося чортеня і, прохрипівши відповідь, метнуло темну пляшечку в Хьюго та з глузливим сміхом зникло. Проспівавши слова подяки і заховавши пляшечки у халяви чобіт, Хьюго зник, а Хейґар сповістила публіці, що в минулому він убив кількох її друзів та що вона прокляла його і має намір помститися, зірвавши його плани. Потому завіса опустилася, а публіка відпочивала, смокчучи льодяники та обговорюючи достоїнності опери.

Довгенько зі сцени чувся стукіт, і коли завіса знову піднялася, всі побачили, які дивовижні дерев'яні конструкції споруджено, й тому ніхто не насмівився нарікати на затримку. Бо це було справді чудово. Ген до стелі вивищувалася вежа, і посередині її виднілося вікно із запаленою в ньому лампою, а за білими завісками з'явилася, очікуючи на Родріґо, Зара — в пречудовій сріблясто-блакитній сукні. Родріґо

вийшов у пишних шатах, у капелюсі з плюмажем, червоному плащі, з каштановими локонами, гітарою в руках та, звісно ж, у всіх відомих чоботях. Опустившись біля підніжжя вежі на коліна, він проспівав зворушливу серенаду. Зара відповіла їй після виконання дуету погодилася втекти з ним. І тут опера досягла кульмінації — Родріго дістав мотузяну драбину з п'ятьма сходинками, перекинув один кінець Зарі й запросив її спуститися. Вона боязко вилізла із заграбованого вікна, поклала руку на плече Родріго і вже майже готова була граційно зістрибнути вниз, але «бідна, бідна Зара» забула про свій шлейф! Той застряг у вікні, вежа захиталася, нахилилася вперед і з тріском впала, поховавши під уламками нещасних коханців.

Почувся пронизливий крик; жовтуватого-коричневі чоботи зметнулись у повітря, а потім вигулькнула золотава голова з вигуком:

— Я ж казала! Я ж тобі казала!

Із дивовижним самовладанням дон Педро, жорстокосердий батько, кинувся вперед і поспішно потягнув доньку геть зі сцени...

— Не смійся! Продовжуй грати так, ніби нічого не сталося! — промовив він і, наказавши Родріго звестися на ноги, гнівно та з презирством вигнав того з королівства. Хоча й помітно вражений падінням башти, Родріго не підкорився старому джентльменові, а відмовився піти геть. Його безстрашний приклад надихнув Зару. Вона також відмовилася коритися батькові, й той наказав кинути обох у найглибшу темницю замку. Невисокий огрядний слуга вийшов на сцену з кайданами і повів обох коханців геть; при цьому він виглядав дуже наляканим, бо, вочевидь, геть забув слова ролі.

Третя дія відбувалася в покоях замку, і тут знову з'явилася Хейгар — щоби звільнити закоханих й умертвити Хьюго. Почувши його кроки, вона, заховавшись, спостерігала, як той налив трунки в кубки для вина й наказав боязкому слугі: «Віднеси це бранцям у темницю і скажи їм, що я незабаром прийду». Слуга відвів Хьюго убік, щоби щось тому сказати; тим часом Хейгар підмінила трунки іншими, нешкідливими. Фердинандо, «поплічник», поніс їх геть, а Хейгар поставила на їхнє місце келих з отрутою, призначеною для Родріго. Хьюго, котрий

відчував спрагу після нескінченної арії, випив трунок, втратив розум і після тривалого хапання ротом повітря та тупцювання на місці врешті упав навznak та помер. А тим часом Хейгар повідомляла йому, що саме вчинила, у вельми драматичній арії, сповненій неабиякої сили та глибини.

Це була справді зворушлива сцена, хоча дехто з глядачів і міг подумати, що локони довгого рудого волосся, котрі зненацька вибилися з-під капелюха лиходія, трохи зіпсували ефектну смерть. Його знову ви́кликali оплесками на сцену, і він вийшов з великою гідністю, ведучи за руку Хейгар, чий спів одностайно визнали найкращим серед усього, що було у виставі.

Четверта дія зображала Родріго, який впав у відчай і готувався заколоти себе кинджалом, оскільки йому сказали, що Зара його полишила. Але в той момент, коли він підніс кинджал до грудей, під вікном його темниці почувалася чудова арія, сповіщаючи, що Зара вірна йому, однак перебуває в небезпеці, й він, якщо забажає, зможе врятувати її. Родріго підкинув у вікно ключ від дверей темниці, у пориві радощів розірвав кайдани та кинувся рятувати кохану.

П'ята дія розпочалася бурхливою сценою між Зарою та доном Педро. Він хотів, щоби донька пішла в монастир, але вона й слухати про це не бажала, і після вельми зворушливого заклику до серця батька Зара була готова вже зімліти, аж тут до кімнати увірвався Родріго і попросив її руки. Дон Педро йому відмовив, бо той бідний. Усі герої кричали й енергійно жестикулювали, але не могли дійти згоди, і Родріго вже був готовий нести знесилену Зару на руках геть, коли на сцену вийшов боязкий слуга з листом та мішком від Хейгар, котра таємничо зникла. В листі стара заповіла молодій парі незлічиме багатство та пообіцяла жахливе прокляття донові Педро, якщо той перешкоджатиме їхньому щастю. Розкрили мішок, і чимало кварт¹² дзвінких монет висипалися на сцену, вкривши всю її благородним блиском. Це видовище остаточно пом'якшило серце суворого батька. Він без жодного звуку погодився на шлюб, всі голоси злились у радісному хорі, й завіса опустилася на щасливих закоханих, які стали на коліна, щоб отримати

від дона Педро батьківське благословення. Вони очікували на нього у вельми романтичних і граційних позах.

Бурхливі оплески, що вже пролунали, несподівано урвалися, бо розкладне ліжко, де був розміщений бельетаж, несподівано склалось і дещо загасило ентузіазм публіки. Родріго і дон Педро кинулися на допомогу, і всіх удалося витягти неушкодженими, хоча від сміху ще довго ніхто не міг говорити, і збудження довго не влягалось — аж поки не з'явилася Ханна зі словами: «Мої вітання всім, але місіс Марч запрошує леді на вечерю!»

Це стало несподіванкою навіть для акторів, і коли всі розсілися за столом, то перезирнулися з подивом та захопленням. Це було так характерно для Мармі — влаштовувати пригощання для всіх, але нечувано в часи, які давно вже не можна було назвати періодом достатку. Подавали морозиво — і навіть двох видів: рожеве та біле; а ще були торт, фрукти й справжнісінькі французькі цукерки; а в центрі столу стояли чотири букети оранжерейних квітів.

Від такого видовища дівчаткам перехопило подих, і вони поглянули на стіл, а потім — на матір, в якій був надзвичайно вдоволений вигляд.

— Чи це не робота фей? — запитала Емі.

— Ні, то Санта-Клаус, — озвалася Бет.

— Це мама, — і Мег усміхнулася найлагіднішою усмішкою, незважаючи на свою сиву бороду та кошлаті білі брови.

— З тітонькою Марч щось сталося, і вона надіслала нам вечерю! — вигукнула Джо, на яку зійшло осяяння.

— Усі ваші припущення неправильні: це — справа рук старого містера Лоренса, — відповіла місіс Марч.

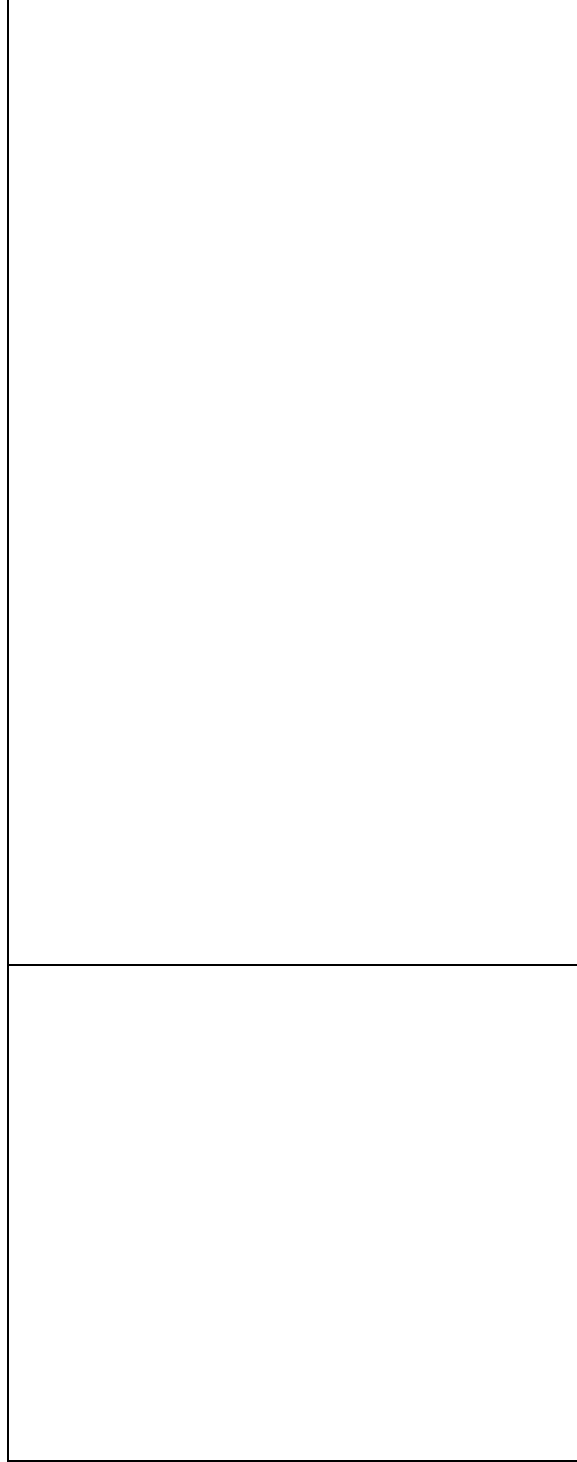
— Дідусь малого Лоренса! Цікаво, хто нав'яв йому думку про таке? Ми ж його зовсім не знаємо! — вигукнула Мег.

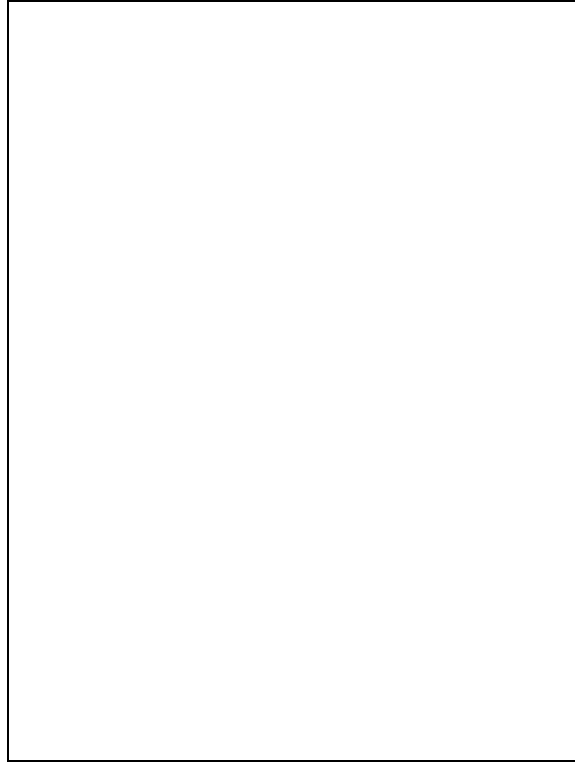
— Ханна розповіла одній з його служниць про ваш ранковий добродійний похід зі святковим сніданком. Містер Лоренс — дуже-дуже старий джентльмен, але це йому сподобалося. Він знав ще мого батька, а по обіді надіслав мені ввічливу записку, висловлюючи сподівання, що я дозволю йому виявити дружні почуття до моїх дітей,

передавши їм кілька дрібниць — солодощі та невеличке частування — з нагоди такого дня. Я не могла йому відмовити — отож, ви матимете сьогодні чудовий бенкет — як компенсацію за ранковий хліб із молоком — скромний, мізерний сніданок.

— Це все його внук: я знаю, то він навів таку думку дідусеві! Він — чудовий хлопець, і я хочу з ним потоваришувати. Він бажає з нами познайомитися, але не наважується. А Мег така сувора, церемонна, що не дозволяє заговорити з ним, коли ми проходимо мимо нього, — сказала Джо. Тим часом тарелі пішли по колу, і морозиво почало танути на очах під загальні вигуки захоплення.

— Ви говорите про мешканців великого будинку поруч із вами, чи не так? — запитала одна з дівчат. — Моя мама знає старого містера Лоренса і каже, що він дуже пихатий та не любить спілкуватися з сусідами. Внука тримає під замком — коли той не їздить верхи чи не гуляє зі своїм наставником — і змушує багато вчитися. Ми запрошували того хлопця на вечірку, однак він не прийшов. Мама каже, що внук Лоренса дуже хороший, хоча й ніколи не заговорює з нами, дівчатами.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ